

Anar Rzayev - 80

Xalq yazıçısı Anarın adı çoxəsrlik Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli yaradıcılarının sırasına daxildir. O, Azərbaycan ədəbiyyatının müasir dövrünün böyük ədəbiyyatını yaradan əsas ədəbi simalardan biridir. Son altmış ilə yaxın bir dövrdə Azərbaycan ədəbiyyatının keçdiyi keçməkeşli və şərəfli yolun məsuliyyətini də, uğurlarını da Anarın yaradıcılığı olmadan təsəvvür etmək çətindir.

Anarın böyük ədəbiyyatda özünü-tədqiq aktına çevrilmişdir. Məhz bu kimi əsərlərdən sonra bir daha qəti şəkildə bəlli oldu ki, müasir ədəbiyyatı və yeni ədəbi nəslə gəriyə qaytarmaq, onların sənət yollarını dəyişmək mümkün olmayacaqdır. Fikrimizcə, Anar sənət aləmində "Ağ liman" povesti ilə istedadlı bir yazıçı kimi, özünü-tədqiq etmişdir. "Ağ liman" povesti

ylərini təqdim edir. Yazıçı "Macal" əsərində o vaxta qədər təsvir etdiyi mühiti dəyişdirməklə həm bədii dünyasının dairəsini genişləndirmiş, həm də ictimai mühitin adamlarına yazıçı münasibətinin ifadə olunmasına diqqət yetirmişdir. "Macal" povestindəki memar Fuad obrazı "darıxan adamlar" seriyasından olmayıb, ictimai-sosial mühitdə təmsil olunan, lakin həmin dairənin robotuna çevrilərək mənəvi simasını çökürmüş insanların acı taleyini ümumiləşdirir.

Janr baxımından eyni olsalar da, Anarın povestləri nəinki ideya-məzmununa, hətta bədii formasına, sənətkarlıq xüsusiyyətlərinə görə biri digərindən fərqlənir. Doğrudur, Anarın yaradıcılığında "Ağ liman" formatı, yəni, povest janrının kiçik roman funksiyasını yerinə yetirməsi sabit yazıçı üslubu kimi çıxış edir. Yazıçının povestləri məzmunu və ideyası etibarilə roman çəkisinə malikdir. Anarın hekayələri və povestləri arasında da janr baxımından çox yaxınlıq vardır. Ona görədir ki, "Dantenin yubileyi" əsəri də həm hekayə, həm də povest adlandırılır. "Gürcü ailəsi" hekayəsində isə ideya-məzmun baxımından povest janrının imkanları müşahidə

edilir. "Nigarancılıq" filmində isə Cəlil Məmmədquluzadənin XX əsrin əvvəllərindəki vətəndaş nigarancılığı əsasında həmin yüzilliyin sonlarına yaxın xalq yazıçısı Anarın müasir cəmiyyətə çatdırmağı vacib saydığı yazıçı narahatlığı ifadə olunmuşdur. Yeni tarixi mərhələdə milli-mənəvi dəyərlərdən uzaqlaşan, ictimai-siyasi proseslərə biganə qalan həmvətənlərinə ünvanlanan "Nigarancılıq" filmində müstəqillik ərəfəsində ümummilli oyanışa təsirli bir çağırış ekran vasitəsi ilə gündəmə gətirilmişdir.

Müstəqillik dövründə yazdığı əsərlərində Anar sadə, təbii real obrazlar vasitəsilə ictimai və milli-mənəvi özünüdərk keyfiyyətlərini daha da qüvvələndirmişdir. Bu mərhələdə sənədlə bədii nəsrə müraciət onun memuarçılığa meylinin yox, cəmiyyətə, ədəbi mühitə, tələlərə, insanlara daha real və obyektiv mövqeden qiymət vermək niyyətinin ifadəsidir. Bu mənada "Sizsiz" romanı (1992) xalq şairləri Rəşad Rza və Nigar Rəfiyyəlinin tale romanı olmaqdan başqa, həm də milli sənədlə romanın inkişafında yeni mərhələdir. "Otel otağı" povesti (1999) müstəqillik dövrünün başlanğıcdakı çətinliklərini və açılan yeni dünya ilə bağlı mürəkkəb olayları realistcəsinə əks etdirən orijinal nəsr əsəridir. Müstəqilliyin bəxş etdiyi "qapılardan açılma"nın ədəbiyyatı kimi meydana çıxan "Otel otağı"nda bir azərbaycanlının Türkiyə səfəri zamanı qarşılaşdığı çətinliklərin fonunda eforiyaya varmadan, qardaş ölkə sevgisi və fəndirg insanlarının "qazanmaq" niyyətləri realist səhnelərlə təsvir olunaraq ümumiləşdirilmişdir. "Ağ qoç, qara qoç" povesti (2004) Azərbaycan ədəbiyyatının müstəqillik dərəcəsi kimi səslənir. Ağ qoçun belində gəlib çatdığı "Xoşbəxtlər ölkəsi" yazıçının "Utopik cəmiyyət" kimi təsvir etdiyi yenidən müstəqillik qazanmış və çətinlikləri olan müstəqil Azərbaycandır. "Qara qoç" mifi isə Anarın işıqla qaranlığın müqabə

ylə üz tutmağa üstünlük vermişdir. Bu məqsədlə o, bir çox üsullardan istifadə etmişdir. Yazıçının "Sizi deyib gəlmişəm" pyesində bütün fikirlər və ideyalar Cəlil Məmmədquluzadənin və müasirlərinin dilindən olduğu kimi, sətirbəsətir səsləndirilmişdir. Bundan başqa, Anara məxsus olan "Molla Nəsrəddin-66", "Molla Nəsrəddin - 86" hekayələr silsiləsinin sadəcə, adında deyil, daha çox ruhunda əsl vətəndaş yanğısından və təbii millət sevgisindən yığılmış molla-nəsrəddinçilik ab-havası yaşamaqdadır. Mirzə Cəlilin ömrü və sənət yoluna həsr olunmuş "Anlamaq dərdi" əsəsi isə yazıçı və zaman probleminin düşünülmüş elmi-ədəbi dərk və ümumiləşmiş ifadəsi idi. Böyük söz ustası Cingiz Aytmatov Anarın "Anlamaq dərdi" əsəsini "Cəlil Məmmədquluzadəyə yeni nəslin baxışını ifadə edən orijinal əsər" kimi yüksək qiymət vermişdir. Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə "Anlamaq dərdi"ni "Mirzə Cəlil düşüncəsi" kimi yüksək qiymət vermişdir.

Xalq yazıçısı Anarın yaradıcılığında "Göz muncuğu" romanının (2014) xüsusi yeri vardır. "Göz muncuğu" romanı yazıçının mövqeyini, onun düşüncəsini, həyata baxışlarını, müasir yanaşmalarını, özünəməxsus təhkiyəsini uğurla əks etdirən mühüm ədəbi hadisədir. Ədəbiyyatda böyük ənənəsi olan xeyrli şərin mübarizəsini fərqli mövqeden təqdim edən Anar "Göz muncuğu"nda bəyan edir ki, bütün cəmiyyətlərdə şəh qüvvələr daha tez birləşə bilərlər. Hadisələrə müasirlik mövqeyindən yanaşan Anar şərin hansı fəsadlar törədəcəyini göstərməklə, oxucuda şəh qüvvələrə mənfi münasibət yaradır, dərin qatlarda şərdən xilas olmağa çağırışları ifadə edir.

Anar "Göz muncuğu" romanında dünya ədəbiyyatından, fəlsəfi fikirdən misallar gətirsə də, bütün əsərlərində olduğu kimi, bu romanda da azərbaycançılıq. Yazıçının qorumaq istədiyi, vətəndaş

nas, publisist, mədəniyyətşünas və tərcüməçi kimi də ədəbi-ictimai mühitdə qəbari nəzərə çarpır. Anarın "Dədə Qorqud" dünyası", "Nəsrin fəzası" əsərləri Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı elminin mühüm nailiyyətlərindən biri sayılmağa layiqdir. Bir sözlə, Anarın çoxcəhətli fəaliyyəti Azərbaycan ədəbiyyatı və mədəniyyətini, ictimai fikrini bütün yönərləri ilə və əsas, mühüm problemləri etibarilə tam əhatə edir. Rus dilində nəşr olunmuş "Azərbaycan ədəbiyyatı, incəsənəti və mədəniyyəti" adlı 3 cildlik genişcəhətli məqalələr toplusu (2010) ölkəmizin mənəvi həyatını əks etdirən sanballı bir salnamə, yaxud ensiklopedik topludur. Bütövlükdə xalq yazıçısı Anar geniş dünyagörüşə malik vətəndaş yazıçı və ictimai xadimdir.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri kimi xalq yazıçısı Anar respublikamızda ictimai və ədəbi-mədəni proseslərin inkişaf etdirilməsi, dövlət müstəqilliyimizin daha da möhkəmləndirilməsi, xalqımızın dünyada tanınması yollarında yorulmadan xidmət etməkdə davam edir. Anarın siyasi-fəlsəfi düşüncələrindən yığılmış "Şəxsiyyətin miqyası" adlı geniş həcmli məqaləsində ən yeni dövr Azərbaycanın ictimai mənzərəsi fonunda dünya miqyaslı görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin aydın və işıqlı siyasi portreti uğurla canlandırılmışdır. "Unudulmaz görüşlər" adlı əsərində Anar ümummilli lider Heydər Əliyevin həyatı və mübarizəsinin mənalı və ibrətamiz anlarını dolğun panoramını canlandırmışdır. Mətbuatda çap olunmuş publisist yazılarında Anar ölkəmizin Prezidenti İlham Əliyevin uğurla həyata keçirdiyi müstəqil dövlətçilik siyasətinin realiaqlarını və böyük perspektivlərini aydın surətdə cəmiyyətə təqdim edir.

Xalq yazıçısı Anar insan və cəmiyyət münasibətlərini dərin qatlarına işıq salan, həyatın mürəkkəblikləri içərisindəki işığı axtarıb tapıb və özünəməxsus orijinal bədii vasitələrlə oxucuya təqdim edən görkəmli xalq yazıçısıdır. Yüksək vətəndaşlıq və müasirlik Anarın yaradıcılığının nüvəsi və cövhəridir.

Anar - Azərbaycan "altmışıncıları"nın yarım əsrdən artıq dövrdə milli ədəbiyyata şərəflə və ləyaqətlə xidmət etmək imkanlarının tükənməzliyini nümayiş etdirir.

Anarın təmsalında ədəbi "altmışıncılar nəslini" inkişaf edərək Azərbaycan ədəbiyyatının taleyində və təkamülündə xüsusi çəkiyə malik olan əbədi altmışıncılıq hərəkatına çatdırılmışdır.

Ədəbi "altmışıncılar"dan əbədi altmışıncılığa qədər keçilən keçməkeşli və şərəfli yaradıcılıq yolu mənalı bir yazıçı-vətəndaş ömrünün və müasir cəmiyyətin ədəbiyyatda əbədiləşən tərcümeyi-halidir.

Azərbaycan dövləti xalq yazıçısı Anarın çoxcəhətli ədəbi-ictimai xidmətlərini yüksək qiymətləndirmişdir. Ölkəmizin ictimai-siyasi həyatındakı səmərəli fəaliyyəti nəzərə alınaraq o, "Heydər Əliyev" mükafatına layiq görülmüşdür. Respublika Dövlət mükafatı laureatı Anar müstəqil dövlətimizin "İstiqlal" ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbi-ictimai fikrinin inkişafı yollarında fəaliyyətini uğurla davam etdirən xalq yazıçısı Anarın adından 80 illiyi münasibətlə təbrik edir və ona daha böyük yaradıcılıq uğurları arzulayırıq.

İsa HƏBİBƏYLİ,
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik

Vətəndaşlıq mövqeyi və müasirlik

tövlükdə təzə düşüncə tərzini və baxışlar sistemini, milli əsaslara və real gerçəkliyə söykənən həyat fəlsəfəsini formalaşdıranlardan biridir.

Anarın XX əsrin altmışıncı illərindən oxuculara təqdim olunan kiçik hekayələri Azərbaycanda yeni milli ədəbi axının ilk sənət bəyannamələri idi. Sadəlik, adi həyat həqiqətlərinin, sırası insanların qərbə taleyinin realist təqdimatı Anarın kiçik hekayələrinə böyük oxucu auditoriyası qazandırmışdır. Bu hekayələrdə həm də kiçik adamın böyük ədəbiyyatı yaratmışdır. Hekayə janrında yazılmış yığcam əsərlərdə ciddi ictimai mətləblər əks etdirilmiş, həyat həqiqətlərinin dərin qatlarına işıq salınmışdır. Anarın simasında keçmiş totalitar rejimin despot mahiyyətini açan "Yaxşı padşahın nağılı" hekayəsində romana sıça bələcək ictimai mətləblər ifadə olunmuşdur. "Yaxşı padşahın nağılı" hekayəsi təsvir etdiyi cəmiyyətin roman miqyasındakı alleqoriyasıdır. "Kim Dali, yaxud çayşının söz azadlığı" hekayəsi çayşının söz azadlığı, "Mən, sən, o və telefon" dərin ictimai məzmunu malik pantomim hekayədir. "Molla Nəsrəddin - 66" və "Molla Nəsrəddin - 86" hekayələr silsiləsi müasir mərhələdə Azərbaycan realist-satirik ədəbiyyatın kiçik həcmli böyük əsərləridir. Bu, böyük demokrat Cəlil Məmmədquluzadənin sənət ənənələrinin, yaxud molla-nəsrəddinçilik hekayəçiliyinin yenidən dirçəldilməsi və ya bərpa edilərək, həm də müasirləşdirilərək yaşadılması, yaradıcı şəkildə davam etdirilməsi, ədəbiyyatda yeni dövrün molla-nəsrəddinçiliyinin formalaşdırılması demək idi.

Ümumiyyətlə, Anar Azərbaycan ədəbiyyatında müasir nəsrin görkəmli yaradıcılarından biridir. İlk dəfə 1970-ci ildə nəşr olunan "Ağ liman" povesti ciddi müqavimətlərə və böyük mübahisələrə səbəb olmasına baxmayaraq,

əks etdirdiyi ciddi ictimai və həyatı problemləri, ənənəvi sxemlərdən uzaq olan, həyatla nəfəs alan təbii, adi, sadə qəhrəmanları etibarilə gerçək həyatın özü, hətta sənət və real özü idi. Ədəbi tənqidin birmənalı olmayan, daha çox isə sənət özü ilə qarşılaşan Anar nəinki ədəbiyyatda tutduğu mövqeden geri çəkilməmiş, əksinə, yazdığı yeni əsərlərlə həmin problemi daha da dərinləşdirmişdir. Bu mənada "Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi" romanı "Ağ liman"dən başlayan yolun sadəcə, davamı deyil, problemə daha geniş və dərin baxışların uğurlu bədii ifadəsidir. "Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi" romanındakı "altıncı" anlayışı yazıçının real həyatla ideali arasındakı, yaxınlıqda görünən uzaqlığı ifadə edən orijinal və ümumiləşdirilmiş bədii düşüncədir. Anarın XX əsrin yetmişinci illərində dərinləşdirmiş mənəvi azadlıq məsələsi, "altıncı mərtəbə" arzusu çox keçməmiş, səksəninci illərin axırlarında ədəbiyyatdan siyaset meydanlarına gəlmiş, nəhayət, ölkəmizdə milli istiqlaliyyətin qazanılması ilə tamamlanmışdır. Xalq yazıçısı Mirzə İbrahimovun aşağıdakı fikirləri Anarın əsərlərinin mahiyyətini və əhəmiyyətini dolğun şəkildə ifadə edir: "Fikrimcə, "Təhminə və Zaur" son illərin layiqli ədəbi hadisələrindəndir... "Təhminə və Zaur" Anar istedadlı insanlara yüksək əxlaqi keyfiyyət aşılayan, yaxşı zövq tərbiyə edən sənət yolundakı dəyərli nailiyyətdir".

Anarın bədii nəsrində xüsusi yer tutan "Dantenin yubileyi" povesti də insanın real imkanları ilə uydurma mühit arasındakı gərginlik və ziddiyyətləri açan maraqlı bədii əsərdir. Povestdəki Feyzulla Kəbirinski obrazı yazıçının insanın mənafeviyatı aşındıran, onu daxilən çürüdüüb əzən ictimai-mənəvi münasibətlərin obyektiv mənzərəsinin göstərilməsinə şərait yaradır. Anar həm də bu fonda "səhv düşəndə yerimiz" məchulunun da komik vəziyyətlərini təqdim edir.

Anarın "Mən, sən, o və telefon", "Gürcü ailəsi" hekayələri əsasında film çəkilməsi onun kiçik hekayələrinin çoxplanlı olması, süjetin şəxələndirilməsi imkanlarının genişliyi ilə əlaqədardır. Anarın yığcam həcmə malik olan "Macal" povestində də həyatın roman masştabında qavrayışını görmək mümkündür.

Bununla belə, Anarın "Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi" əsəri "böyük povest" yox, normal, bitkin romandır. Yazıçının "Ağ qoç, qara qoç" romanında ayıq bir mistika ovqatı müşahidə olunur. "Göz muncuğu" romanında hətta mistik baxış "paralel dünya" motivini canlandırmağa şərait yaradır. Fantastik povest janrında yazılmış "Əlaqə" povestində mistika əsərin əsasını təşkil etməsə də, fantastika ilə bir yerdə "fərqli aləm" adı ilə yazıçı idealını əks etdirməyə imkan yaradır. Bu povestdə Anar insanın əlaqəyə, tənhalığa xilas olmağa, ünsiyyətə fantastik ehtiyacının qaçılmazlığını real şəkildə əks etdirmişdir.

Azərbaycan "altmışıncıları", o cümlədən Anar ədəbiyyatda böyük demokrat yazıçı Cəlil Məmmədquluzadə - "Molla Nəsrəddin" ənənələri işığında gəlmişdir. Məhz qüdrətli vətəndaş yazıçı Mirzə Cəlilin bənzərsiz nəsrli, dramaturgiyası və satirasının güclü sənət ehtirası, enerjisi Anarın və altmışıncı illər ədəbi nəslinin özəlirinin ədəbi mövqələrini müəyyən etmələrinə və möhkəmləndirilməsinə zəmin yaratmışdır. Anar milli və ictimai problemləri qüdrətli vətəndaş yazıçı Mirzə Cəlil Məmmədquluzadəyə istinad edərək, ondan yaradıcılıqla öyrənərək, onu təkrar etmədən, özünəməxsus tərzdə ifadə etmək bacarığını sübut etmişdir. Totalitar rejim zamanı ədəbiyyatda cəmiyyətlə və millətlə bağlı ciddi mətləbləri menalandırmaq üçün hadisələri tarixi keçmişə, yaxud xarici ölkələrin həyatına köçürmək ənənəsinin çıxış yolu kimi düşünüldüyü illərdə Anar daha yaxına və dərinə - böyük Mirzə Cəlil

etdirir. "Nigarancılıq" filmində isə Cəlil Məmmədquluzadənin XX əsrin əvvəllərindəki vətəndaş nigarancılığı əsasında həmin yüzilliyin sonlarına yaxın xalq yazıçısı Anarın müasir cəmiyyətə çatdırmağı vacib saydığı yazıçı narahatlığı ifadə olunmuşdur. Yeni tarixi mərhələdə milli-mənəvi dəyərlərdən uzaqlaşan, ictimai-siyasi proseslərə biganə qalan həmvətənlərinə ünvanlanan "Nigarancılıq" filmində müstəqillik ərəfəsində ümummilli oyanışa təsirli bir çağırış ekran vasitəsi ilə gündəmə gətirilmişdir.

Müstəqillik dövründə yazdığı əsərlərində Anar sadə, təbii real obrazlar vasitəsilə ictimai və milli-mənəvi özünüdərk keyfiyyətlərini daha da qüvvələndirmişdir. Bu mərhələdə sənədlə bədii nəsrə müraciət onun memuarçılığa meylinin yox, cəmiyyətə, ədəbi mühitə, tələlərə, insanlara daha real və obyektiv mövqeden qiymət vermək niyyətinin ifadəsidir. Bu mənada "Sizsiz" romanı (1992) xalq şairləri Rəşad Rza və Nigar Rəfiyyəlinin tale romanı olmaqdan başqa, həm də milli sənədlə romanın inkişafında yeni mərhələdir. "Otel otağı" povesti (1999) müstəqillik dövrünün başlanğıcdakı çətinliklərini və açılan yeni dünya ilə bağlı mürəkkəb olayları realistcəsinə əks etdirən orijinal nəsr əsəridir. Müstəqilliyin bəxş etdiyi "qapılardan açılma"nın ədəbiyyatı kimi meydana çıxan "Otel otağı"nda bir azərbaycanlının Türkiyə səfəri zamanı qarşılaşdığı çətinliklərin fonunda eforiyaya varmadan, qardaş ölkə sevgisi və fəndirg insanlarının "qazanmaq" niyyətləri realist səhnelərlə təsvir olunaraq ümumiləşdirilmişdir. "Ağ qoç, qara qoç" povesti (2004) Azərbaycan ədəbiyyatının müstəqillik dərəcəsi kimi səslənir. Ağ qoçun belində gəlib çatdığı "Xoşbəxtlər ölkəsi" yazıçının "Utopik cəmiyyət" kimi təsvir etdiyi yenidən müstəqillik qazanmış və çətinlikləri olan müstəqil Azərbaycandır. "Qara qoç" mifi isə Anarın işıqla qaranlığın müqabə

ylə üz tutmağa üstünlük vermişdir. Bu məqsədlə o, bir çox üsullardan istifadə etmişdir. Yazıçının "Sizi deyib gəlmişəm" pyesində bütün fikirlər və ideyalar Cəlil Məmmədquluzadənin və müasirlərinin dilindən olduğu kimi, sətirbəsətir səsləndirilmişdir. Bundan başqa, Anara məxsus olan "Molla Nəsrəddin-66", "Molla Nəsrəddin - 86" hekayələr silsiləsinin sadəcə, adında deyil, daha çox ruhunda əsl vətəndaş yanğısından və təbii millət sevgisindən yığılmış molla-nəsrəddinçilik ab-havası yaşamaqdadır. Mirzə Cəlilin ömrü və sənət yoluna həsr olunmuş "Anlamaq dərdi" əsəsi isə yazıçı və zaman probleminin düşünülmüş elmi-ədəbi dərk və ümumiləşmiş ifadəsi idi. Böyük söz ustası Cingiz Aytmatov Anarın "Anlamaq dərdi" əsəsini "Cəlil Məmmədquluzadəyə yeni nəslin baxışını ifadə edən orijinal əsər" kimi yüksək qiymət vermişdir. Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə "Anlamaq dərdi"ni "Mirzə Cəlil düşüncəsi" kimi yüksək qiymət vermişdir.

Xalq yazıçısı Anarın yaradıcılığında "Göz muncuğu" romanının (2014) xüsusi yeri vardır. "Göz muncuğu" romanı yazıçının mövqeyini, onun düşüncəsini, həyata baxışlarını, müasir yanaşmalarını, özünəməxsus təhkiyəsini uğurla əks etdirən mühüm ədəbi hadisədir. Ədəbiyyatda böyük ənənəsi olan xeyrli şərin mübarizəsini fərqli mövqeden təqdim edən Anar "Göz muncuğu"nda bəyan edir ki, bütün cəmiyyətlərdə şəh qüvvələr daha tez birləşə bilərlər. Hadisələrə müasirlik mövqeyindən yanaşan Anar şərin hansı fəsadlar törədəcəyini göstərməklə, oxucuda şəh qüvvələrə mənfi münasibət yaradır, dərin qatlarda şərdən xilas olmağa çağırışları ifadə edir.

Anar "Göz muncuğu" romanında dünya ədəbiyyatından, fəlsəfi fikirdən misallar gətirsə də, bütün əsərlərində olduğu kimi, bu romanda da azərbaycançılıq. Yazıçının qorumaq istədiyi, vətəndaş

nas, publisist, mədəniyyətşünas və tərcüməçi kimi də ədəbi-ictimai mühitdə qəbari nəzərə çarpır. Anarın "Dədə Qorqud" dünyası", "Nəsrin fəzası" əsərləri Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı elminin mühüm nailiyyətlərindən biri sayılmağa layiqdir. Bir sözlə, Anarın çoxcəhətli fəaliyyəti Azərbaycan ədəbiyyatı və mədəniyyətini, ictimai fikrini bütün yönərləri ilə və əsas, mühüm problemləri etibarilə tam əhatə edir. Rus dilində nəşr olunmuş "Azərbaycan ədəbiyyatı, incəsənəti və mədəniyyəti" adlı 3 cildlik genişcəhətli məqalələr toplusu (2010) ölkəmizin mənəvi həyatını əks etdirən sanballı bir salnamə, yaxud ensiklopedik topludur. Bütövlükdə xalq yazıçısı Anar geniş dünyagörüşə malik vətəndaş yazıçı və ictimai xadimdir.